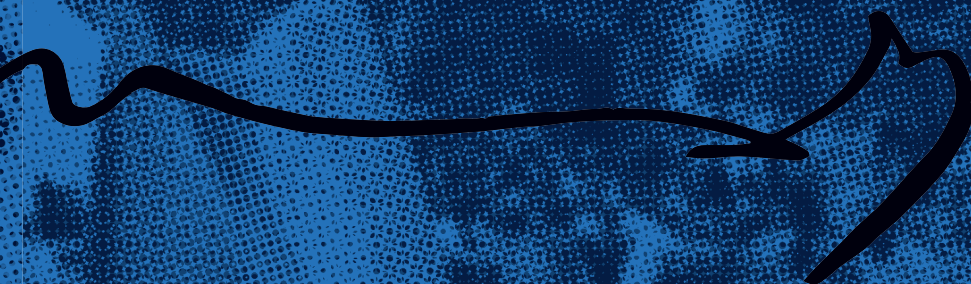

OUT!

Aneb
o reprezentaci kvír lidí
v médiích

DEKONSTRUKCE

ÚVOD

Jakožto příslušník LGBTQ+ komunity, jenž se při nalézání své vlastní identity nesetkal s velkým množstvím odborných textů o této tématice, musel jsem jako mnoho dalších kvír bytostí čerpat své znalosti z veřejně dostupných médií – z knih, filmů a seriálů. Velkým problémem takového výzkumu je, že zobrazované menšiny často nemají podíl ve vytváření těchto médií a jejich vyobrazení neodpovídá realitě. Rozhodl jsem se tedy ve své seminární práci zkoumat do hloubky kvír reprezentaci a její vliv na členstvo LGBTQ+ komunity.

V první kapitole se věnuji vymezení reprezentace jako takové. Zajímá mě, co vlastně reprezentace představuje, jaká jsou její psychologická východiska, jakým způsobem na lidi působí a jak by vlastně měla vypadat dobrá reprezentace.

V druhé kapitole se snažím představit kvír komunitu jako velmi komplexní sociální skupinu plnou všemožných identit. Definuji zde jednotlivé složky kvírnosti, ať už jde o sexualitu, romantickou přitažlivost nebo gender. Zároveň se zabývám i tím, že kvírnost jako taková může být samostatnou identitou a identitu jako takovou překonává.

Neopomínám ve své práci ani výzkum reálných kvír osob žijících v České republice. Na základě jejich výpovědí a výzkumu rozličných zdrojů se snažím vysvětlit, jak kvír reprezentace vypadala v minulosti, jaká jsou její úskalí v současnosti a jak by se mohla vyvíjet do budoucna, aby přispěla společenskému přijetí kvír bytostí. Dopodrobna se snažím rozebrat, proč je vlastně tak škodlivé stereotypní vyobrazování menšin a poukazují na to, jak je možné se mu vyhnout.

Doufám, že tato práce bude přínosná jak pro LGBTQ+ bytosti, hledající sebe, tak i pro cis a heterosexuální lidi, které*ří by se rádx o kvír tematice více vzdělali*y nebo chtějí kvír bytosti reprezentovat ve své tvorbě, a získali*y zde návod, jak tuto pestrou komunitu dobře zviditelnit.

Varování: Explicitní obsah

REPREZENTACE

ZÁKLADNÍ DEFINICE

Hlavním tématem mé seminární práce je reprezentace, než se však budu moct dostat k jednotlivým příkladům či dokonce výzkumu tohoto jevu, musím odpovědět na otázku: „Co to ta reprezentace vlastně je?“

Dle slovníku je její vymezení dosti snadné. Zkrátka jde o veřejné zastupování nějakého zdánlivého celku. Avšak tato definice není dostačující a je potřeba ji upřesnit.

Studentstvo mediálních věd navrhuje tuto definici:

„Reprezentace je, jak se mediální texty vypořádávají a zprostředkovávají vyobrazení pohlaví, věku, etnika, národní a regionální identity či například sociálního postavení ve společnosti. Média mají moc zformovat znalost a pochopení konzumentů o těchto důležitých tématech, což z médií dělá mocný nástroj v ovlivňování lidských názorů.“

PROČ JE REPREZENTACE DŮLEŽITÁ?

Krátkou odpověď na tuto otázku je vlastně možné najít v předchozím oddílu 1. kapitoly. Jde o velmi mocný mediální prostředek.

Abychom tento prostředek lépe poznali*y, musíme se ponořit hlouběji do studií mediálních věd. Je důležité vědět, jak je jakákoliv zpráva či médium přijímána a interpretována. Stuart Hall, britsko-jamajský sociolog, v roce 1980 zkonstruoval čtyři fáze modelu komunikace: produkce, cirkulace, použití a reprodukce.

Ve fázi produkce autorstvo média vytváří význam svého sdělení, zabudovává tam reprezentaci tak, jak chce, aby byla viděna ostatními. Ve fázi cirkulace se uživatelstvo k dané zprávě dostává a nějakým způsobem ji vstřebává. Samotná interpretace zprávy však přichází až ve fázi použití. Z pasivního uživatelstva se zde stává uživatelstvo aktivní, přemýšlející o významu a analyzující podobu a zprávu média. Finální fáze se nazývá reprodukce, zde si uživatelstvo vytahuje ze zprávy ty části, které potvrzují jejich předchozí zkušenosti a přikládá dílu svůj vlastní význam. V této fázi také vzniká reakce, o kterou se uživatelstvo dělí s ostatními na různorodých sociálních médiích a umožňuje tak jiným se dozvědět jak o samotném díle, tak i názoru a interpretaci spoluuživatelstva.

Roland Barthes, francouzský teoretik a filozof, navrhuje trochu jiný model komunikace. Takový, jenž navazuje přímo na základy jazyka. Svůj model dělí na tři části: forma, koncept a význam.

Forma je přesně to, co je možné si pod pojmem „forma“ představit. Je to zvuk, slova, obrázky, video... Zkrátka ta nejzákladnější podoba jakéhokoliv sdělení. Koncept jsou mentální ideje, které do sdělení vkládáme a význam jsou pak naše vlastní interpretace těchto idejí. Kupříkladu si můžeme vzít televizní seriál jako formu, konceptem by byla mužská postava, která se obléká ženštěji, diváctvo pak této postavě přiřazuje význam – předpokládá, že postava je gay.

Když do těchto médií chce autorstvo zasadit reprezentaci, na tyto komunikační modely bezprostředně navazuje, využívá jich a rozvíjí je. Pokud bychom pracovali s modelem Barthesa, jeho koncepční část bychom pro účely vytvoření dobré reprezentace mohli rozdělit do dvou podkategorií:

1. Narušení společenských norem – autorstvo zde přidává buď domácí ale liberálnější nebo mezinárodní, progresivní normy mezi normy konzervativnější společnosti tak, aby byly určité koncepty přijaty diváctvem a byl vytvořen diskurz rezonující s domácími tradicemi a kulturou.

2. Rámování – proces prezentování idejí pro určitou skupinu, které se autorstvo snaží změnit názor na menšinu.

Ve fázi „významu“ pak může dojít ke vzdělání diváctva, které by dříve menšinovým postavám přisuzovalo stereotypní a nelichotivé vlastnosti.

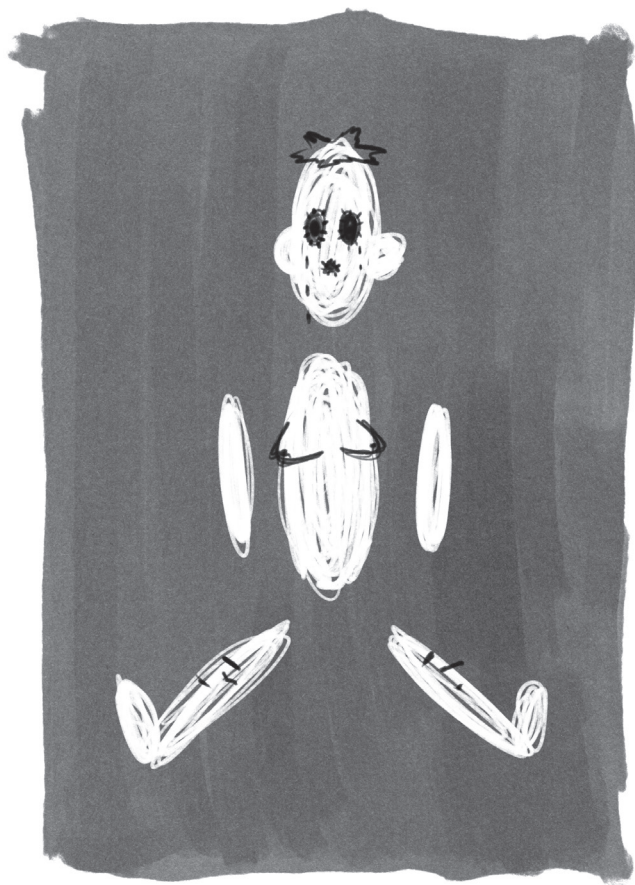
Když si uvědomíme, že autorstvo jakéhokoliv média má moc takto ovlivňovat diváctvo či uživatelstvo, zjistíme, že za dobrých podmínek může tvořit pochopení menšin, roznášet toleranci a především podněcovat společenskou změnu.

Studie od společnosti ViacomCBS s názvem „*Reflecting Me: Global Representation on Screen*“, která zkoumala 15.000 bytostí ve věku 13-49 let z 15 zemí, zjistila, že 85 % respondentstva přiznává, že seriály a filmy ovlivňují, jak vidí reálný svět. 58 % bytostí, které se řadí k nějaké minoritě, rovněž odpověděly*, že jejich minorita není zobrazována dostatečně. Podle většiny respondentstva pocházejícího z menšin je také jejich minorita vyobrazována nesprávně.

U dětí je touha po dobré reprezentaci ještě silnější. Jen 24 % britských dětí ve věku 4-18 let věří, že vidí lidi podobné sobě v televizi. Děti se stejnými zájmy a koníčky pak vidí pouze 35 % respondentstva. To vede k tomu, že si mladí lidé hledají zázemí na sociálních médiích jako je YouTube

či Instagram, která shledávají za místa, kde mohou být samx sebou, a to bohužel podněcuje vznik závislosti na těchto médiích. Také mnohé děti uvádí, že sledování sociálních sítí na úkor televize je ošidí i o drahocenný čas s rodinou, který právě tráví společně sledováním různých filmů.

Reprezentace tedy umožňuje setkávat se s bytostmi, se kterými by se jejich cesty jinak nestřetly*i. Dobrá reprezentace umožňuje diváctvu stát se součástí příběhu, nejen ho konzumovat, ale pochopit jinak nudné či kontroverzní sociální témata, což vede k přijetí menšinových společenských skupin do masové společnosti.

ÚVOD DO KVÍR PROBLEMATIKY

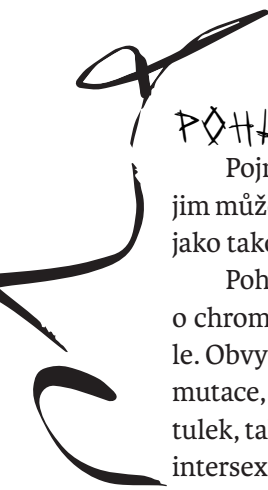
Slovo kvír (queer; původně znamenající "jiný*á" nebo "odlišný*á") bylo kdysi v angličtině považováno za urážku bytostí z LGBTQ+ komunity, dnes je však tento termín využíván velkou částí existencí, které náleží do této komunity jako popis sebe a své identity, kterou nemusí všem okolním lidem dopodrobna vysvětlovat. Občas ani nemohou či prostě nechtějí. Ve společnosti, kde je heterosexuality a identifikace se svým vrozeným pohlavím považována za definici „normálnosti“, je pro mnohé zkrátka neudržitelné či přímo nebezpečné zkoušet objasňovat svému okolí to, jak přesně se cítí, jelikož pak by se mohly*i stát terčem šikany či dokonce vraždy. Já se však pokusím trochu blíže představit jednotlivé součásti „kvírnosti“ a zodpovím na otázku: „Co to vlastně znamená být kvír?“

SEXUALITA

Průměrný člověk za sexualitu považuje přitažlivost k opačnému pohlaví, pohlaví stejnému či rovnou k obojím. Toto však zdaleka nepopisuje životní zkušenosti bytostí, kterx by se sami neoznačili*y za heterosexuální.

Například bisexualita pro mnohé neznámá být „na muže i na ženy“, je to zkrátka sexuální či romantická přitažlivost ke dvěma či více genderům (viz podkapitola pohlaví a gender). Pansexuální bytosti jsou přitahováni*y všemi gendery, to však neznámá, že se jim líbí každý člověk, kolem kterého projdou. Také jsou to jen existence s určitými preferencemi a standarty. Asexuální bytosti nemusí cítit žádnou sexuální touhu (byť ve větší či menší podobě mohou), neznámá to však, že nemohou mít sex s lidmi, které*ří se jim líbí romanticky. Mnoho příslušnictva LGBTQ+ komunity také přijímá fluiditu svojí romantické nebo sexuální identity a nemají potřebu se řadit do jakýchkoliv škatulek.

Je tedy důležité pochopit, že sexualita je tak jedinečná, jak jedinečná je každá bytost na této planetě. Může se vyvíjet, měnit se a zkrátka žít svůj vlastní neopakovatelný život.

POHLAVÍ A GENDER

Pojmy pohlaví a gender se velmi často zaměňují, neznamená to však, že jim můžeme přisuzovat stejný význam, zvláště když mluvíme o kvír komunitě jako takové.

Pohlaví, anglicky sex, se odkazuje na vrozené atributy daného jedince. Jde o chromozomy, genovou expresi, úroveň hormonů a jejich vstřebávání v těle. Obvykle je pohlaví kategorizováno na muže a ženy, avšak existují vrozené mutace, které znemožňují se biologicky zařadit do jedné z těchto dvou škatulek, takovým lidem pak říkáme intersex. A nejde o kdovíjak vzácné mutace, intersex lidé tvoří něco okolo 1,7 % populace!

Gender s pohlavím úzce souvisí, jelikož pro obrovské množství bytostí jsou tyto pojmy identické, jsou tzv. cisgender – identifikují se tedy podle vrozených charakteristik, ale i podle těch sociálních, genderových. Gender sebou totiž představuje rozmanitou škálu rolí, vzorců chování a identit.

Ovlivňuje, jak vnímáme sebe, okolí a jak s okolním světem interagujeme. Genderové role také již od pradávna určovaly společenskou hierarchii, ať už šlo o společnosti matriarchální nebo patriarchální. Stejně jako u pohlaví, i u genderu by bylo chybné vytvářet pouze dvě protikladné škatulky. Gender není pouze binární, existuje nekonečné množství variant toho, s jakými hodnotami, ideály a vzorci vzhledu se člověk ztotožní. Také gender není zdaleka statický. To, co se kdysi považovalo za ryze mužské, se dnes třeba považuje za ženské nebo třeba zcela neutrální. Tedy i vnímání genderu se může u každého jednotlivce během života změnit.

„Rozhodně přitom nejde o náhodnou identifikaci stylem „dneska budu třeba holka“, ale o niterné prožívání, které má konzistenci v čase.“

Spojená s genderem je i jistá moderní terminologie. Jde například o trans bytosti, tedy ty, kteří* které se neztotožňují se svým vrozeným pohlavím nebo o nebinární lidi, ty, kteří* které nemusí být ani mužem ani ženou. Je však nutné podotknout, že ačkoliv tyto dva pojmy vznikly velmi nedávno, bytosti s podobnými zkušenostmi na Zemi vždy existovali*y a vždy pro ně existoval způsob, jak tuto zkušenost popsat v jejich rozmanitých kulturách. Například v Talmudu je zmínka až osmi různých genderů!

Jde o:

1. Zachar – muž
2. Nekevah – žena
3. Androgynos – osoba s charakteristikami typickými pro muže i ženy
4. Tumtum – osoba bez pohlavních charakteristik
5. Aylonit Hamah – osoba narozená s ženskými charakteristikami avšak získající mužské charakteristiky později v životě přirozenou cestou
6. Aylonit Adam – osoba narozená s ženskými charakteristikami, avšak získající mužské charakteristiky za pomoci lidské intervence
7. Saris Hamah – osoba narozená s mužskými charakteristikami, avšak získající ženské charakteristiky později v životě přirozenou cestou
8. Saris Adam – osoba narozená s mužskými charakteristikami, avšak získající ženské charakteristiky za pomoci lidské intervence

Podobné příklady je možno naleznout v množství kultur po celém světě, často byly ale koncepty „více než dvou genderů“ opovrhovány či přímo zakazovány koloniálními mocnostmi.

CO TO ZNAMENA BYT KVÍR?

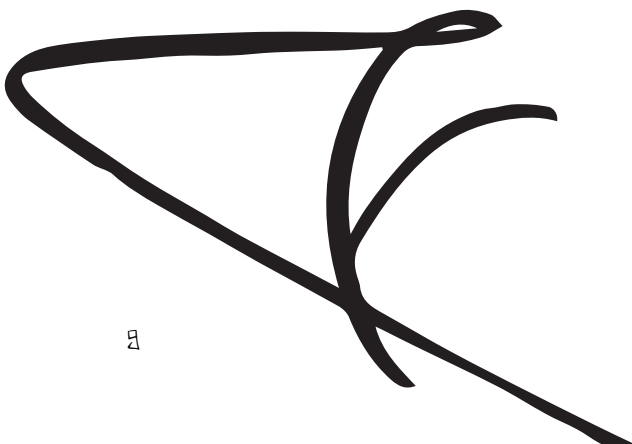
Teď jsem představil termíny, které spadají pod kategorii „kvír“. Je možné tedy říct, že „kvír“ je zastřešující pojem pro množství různých identit, ať už se týkají sexuality, romantické přitažlivosti či genderu. Troufám si však tvrdit, že kvírnost identitu přímo dekonstruuje. Na-vrhuje, že samotný pojem „identita“ se opírá o ohraničenou koherenci, která vytváří limity pro subjektivní zkušenosti bytostí.

KVÍR OSOBY A MÉDIA

Ačkoliv je prokázáno, že dospělé osoby nepatřící do LGBTQ+ komunity vystavované mediím s přítomností dobře vyobrazených kvír osob, jsou o 30 % empatičtější ke kvír osobám než ty*i, kteří s takovými médii nepřicházejí do kontaktu, reprezentace kvír bytostí jako takových je poměrně mizerná.

Pouze 4,8 % rekurentních postav v televizních seriálech je kvír. Ve filmech je to o něco lepší. Zde zhruba 17,5 % filmů obsahuje alespoň jednu LGBTQ+ postavu. Avšak z tohoto čísla tvoří 77 % cis muži a 72 % z nich jsou bílí. Což ani zdaleka neodpovídá reálnému světu. Vznikají pak různorodé mýty o kvír bytostech, které jsou v médiích vyobrazeny minimálně, jestli vůbec.

Až 66 % Američanů*ek si myslí, že lidé z LGBTQ+ komunity tvoří jednotnou skupinu se stejnými hodnotami a potřebami, 54 % obyvatelstva Spojených států amerických věří, že nebinární osoby jsou stále v procesu zjišťování toho, kdo vlastně jsou a asexuální lidé jsou pro mnohé jen zmatení*é a jejich sexualita se projeví, až si najdou toho správného partnera. Což je vskutku tragické.

VÝZKUMNÁ ČÁST - VLIV REPREZENTACE NA KVÍR OSOBY

METODA VÝZKUMU DAT

Mnohé výzkumy, které se mi podařilo najít v (nejen) internetových zdrojích, se odkazovaly na respondenty z USA či některých západoevropských zemí. K mé problematice, vlivu reprezentace na kvír osoby, jsem však potřeboval nashromáždit data z co nejbližšího okolí.

Zkoumal jsem tedy názory českých LGBTQ+ lidí i lidí, kteří* které se nepovažují za součást této komunity a to za pomoci kvantitativního dotazníku rozšířeného přes sociální sítě. Z 98 % šlo o mladé bytosti od 11 do 25 let.

Ačkoliv byl dotazník kvantitativní, mnoho dotazů mělo možnost individuální odpovědi, což mi napomohlo nashromáždit osobitě a pestré odpovědi, které lépe vypovídají o zkušenostech (nejen) kvír osob.

REPREZENTACE V MINULOSTI

V této kapitole chci zkoumat vývoj a vliv reprezentace v současnosti. Zabývám se negativní či nesprávnou reprezentací, avšak je důležité zdůraznit, že i dnes jsme reprezentací kvír osob mnohonásobně dál, než tomu bylo před čtyřiceti, padesáti lety.

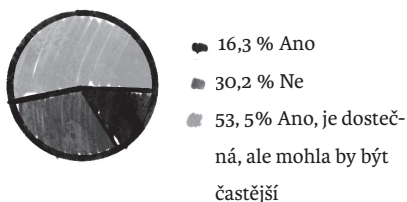
V klasických Hollywoodských filmech 20. století byly afro-americké postavy zobrazovány jako ty podřízené* i či naopak agresivní a násilní, Asiaté*ky byli*y prezentováni jako karikatury jejich kultur se schopnostmi bojových umění. Také byla tato etnika hrána bílým herectvem, které si nabarvilo obličej na požadovanou barvu. Podobně i kvír bytosti byli zobrazováni vysoce stereotypně a jejich úkolem bylo podpořit dominanci bílých a heterosexuálních postav. Ve výsledku pak LGBTQ+ postavy sloužily* i jen jako komická vsuvka ve vážném filmu, jako záporná postava ve výsledku poražena heterosexuální postavou, nebo v nejhorších případech jako pedofilové a násilníci. To je možné spatřit i v jednom z nejpopulárnějších amerických hororů, *Mlčení jehňátek* (1991), kde hlavním záporákem je osoba, myslící si o sobě, že je trans* žena. Ke své proměně však zabíjí ženy a sundává z nich kůži, aby ji později mohla použít na sobě.

Větší změna začala přicházet až v 90. letech 20. století, kdy se v Hollywoodu zrodilo tzv. New Queer Cinema, jehož cílem bylo zobrazit důstojně rozličné kvír identity a nabourat existující mechanismy vypravování příběhů.

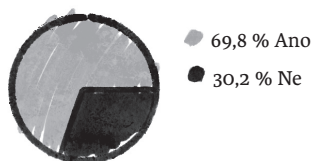
NEGATIVNÍ REPREZENTACE V SOUČASNOSTI

Jak již bylo zmíněno, reprezentace kvír osob se pomalu, ale jistě zvyšuje či zlepšuje. Stále to však není dobré, obzvláště v českém prostředí. Pouze 16,3 % kvír respondenstva zmínilo, že je reprezentace neheterosexuálních osob dostatečná a dále 69,8 % osob také označilo, že tyto lidé nejsou zobrazováni* i dobře nebo skutečně (viz graf č. 1 a 2). U trans*bytostí byla tato čísla ještě poněkud smutnější. 86 % osob si totiž myslí, že je reprezentace trans* osob zcela nedostatečná a v 74,4 % je také nesprávná a nereálná (viz graf č. 3 a 4). Mnozí* mnohé sice zmiňují ve vlastní odpovědi, že jde o vyobrazování stereotypní (kterému se budu věnovat více v následující podkapitole), často však jde i o reprezentaci vytvořenou za účelem oslabení a zdehonestování kvír populace.

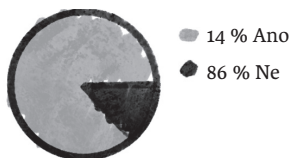
1. Myslíte si, že reprezentace neheterosexuálních osob je dostatečná?

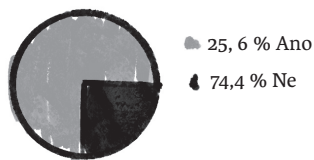
2. Jsou neheterosexuální osoby v médiích zobrazovány dobře, skutečně?

3. Myslíte si, že je reprezentace trans* osob dostatečná?

4. Jsou trans*osoby v médiích zobrazovány dobře, skutečně?

Jako příklad negativní reprezentace si můžeme vzít kupříkladu rozhovor s Danielem Blackem na DVTV, který přišel mluvit o své detranzici.

V zásadě sebou detranzice nepředstavuje nic špatného. Označuje se tak situace, kdy se osoba po tranzici rozhodne buď se odvrátit od transnosti, nebo negovat individuální část změn, (82,5 % všech lidí, kteří* které prošli detranzicí však uvádí, že si cestu detranzice zvolili*y kvůli nátlaku ze svého okolí nebo kvůli nepřijetí).

Současná média, jako je právě i DVTV, však vytvářejí z detranzice obecně platný narativ. Vysvětlují, že být trans* osobou je nenormální, jde o mentální problém, jehož příčinou je nedostatečné přijetí vlastního těla, zmatení v mužsko-ženské identitě nebo třeba sexuální traumata. Výsledkem takových reportáží je pak myšlenka, že trans* lidé se dají léčit nebo „jde jen o fázi“.

Zkrátka se média snaží vnutit lidem názor, který může být až fatální pro některé společenské skupiny. Jedna respondentka píše:

„Bylo by super, kdyby při vytváření kvír postav u stolu seděl někdo, kdo do té skupiny taky patří.“

Média o kvír osobách se můžou zdát věrohodné pro lidi, kterx s tímto tématem nemají žádné zkušenosti, vidí totiž kvír osobu a myslí si, že takovx jsou všichni*echny, avšak i v „dokumentárních“ snímcích, kde je opravdu přítomná kvír osoba, nemusí říkat to, co si opravdu myslí. Říká jen ty repliky, který si pro ně připravil tvůrčí tým s velmi jednostranným pohledem na věc.

Zmiňuje se o tomto výjevu například Ema, kterx souhlasilx natočit rozhovor pro seriál od České televizi, „Pološero“:

„Pět lidí mě nutilo říct větu: Narodila jsem se do špatného těla. Prý aby to divák lépe pochopil. Po mamce zas chtěli vyloženě tu emoci. Doptávali se návodně pomocí otázek typu: A brečela jste, když vám to Ema řekla? Zklamalo mě, že i tahle televize chtěla emoce, show. Dopadlo to tak, že mě a mamku vystříhli, protože jsme říkaly něco, co se jim nehodilo.“

„Možná je to tím, že lidé nevědí, co gender vůbec je. Samotné slovo gender jim přijde jako fantazie, protože se ho nemůžou dotknout,“ přemýšlí Ema.

Možná nevědí, co to gender vůbec je, ale možná to vědět ani nechtějí. Chtějí vnímat jenom to, co se pro ně zdá dostatečně srozumitelné a zapadá do cisnormativity. V jednom z šesti dílů seriálu „*V jiném těle*“, taktéž od ČT. Protagonistvo zde sice již může, na rozdíl od „*Pološera*“, říct:

„*Já jsem nikdy nebyla chlap,*“ v titulku je přesto napsáno, „*prochází změnou z muže na ženu.*“

Teprve po všech operacích se z trans* osob dle českých médií stávají skutečné ženy/skuteční muži. A možná ani to ne. Za kamerou se režisér seriálu nestydatě zeptal partnera protagonistky Ariany:

„*Kdy jsi zjistil, že je to kluk?*“ Partner odpoví: „*Ona je ale holka.*“
Režisér: „*Ale fyzicky je to kluk.*“

Občas se média ale vůbec neobtěžují přizvat si jakoukoliv kvír osobu, místo toho jen píší o tzv. genderové či sexuální ideologii, kterou definují jako „ohrožení našich dětí“, protože dozvědět se o svobodné volbě identity je pro ně velmi škodlivé, nemají to však podložené jakýmikoliv pádnými argumenty či zdroji. Přitom neinformovanost o svých možnostech může vést k o mnohem většímu zmatení dětí a pocitu odloučení.

Mimo jiné mezi negativní reprezentaci můžeme řadit i tokenizaci, retroaktivní reprezentaci nebo tzv. queerbaiting.

Tokenizace sebou představuje vyobrazování jedné kvír osoby v daném médiu, která nemá žádný význam pro zápletku a ani jejich identita není hlouběji prozkoumávaná. Vzniká za účelem získání si většího podílu kvír obecenstva, které v dnešní době horlivě vyhledává média s kvír tematikou. Příklad si můžeme vzít z nejnovějšího filmu z populární sci-fi sagy *Star Wars*. Tento film, *The Rise of the Skywalker* z roku 2019, hojně reklamoval fakt, že je v něm LGBTQ+ reprezentace, ve výsledku však šlo o dvouvteřinový polibek dvou ženských postav, který mohl být lehce přehlédnut nebo zcela vystříhnut v zemích, kde je vyobrazování kvír osob cenzurováno.

Queerbaiting se vlastně za kvír reprezentaci ani považovat nedá, autorstvo médií však chce, aby to jejich uživatelstvo tak bralo. Jde totiž o ukazování scén, které naznačují, že ta či jiná postava by mohla být LGBTQ+, ačkoliv se distancují od jakéhokoliv potvrzení či vyvrácení této teorie. Stejně jako tokenizace,

i queerbaiting je pouze marketingovou strategií pro přilákání kvír diváctva.

Retroaktivní reprezentace je zbytečná a nicneříkající. Vzniká, když autorstvo zpětně po vydání díla tvrdí, že nějaká jejich postava byla kvír, aniž by cokoli v příběhu tento fakt potvrzovalo či přinejmenším naznačovalo. Nejznámějším příkladem je retroaktivní reprezentace ze strany J.K. Rowling, autorky nejpopulárnější knižní fantasy série pro děti a mládež, která v roce 2007, několik týdnů po vydání své poslední knihy o Harrym Potterovi, přiznala, že Albus Brumbál je gay. Zpočátku bylo toto oznámení oslavováno mnohým fanouštvem, v průběhu času však začalo být kritizováno z nedostatků podkladů. Stále však doufali*y, že se jakéhosi vysvětlení či lepší reprezentace dočkají alespoň v prequelu této série pod názvem „*Fantastická zvířata*“, jejich naděje ale byly marné.

STEREOTYPIZACE

Stereotypy jsou mnohdy vnímány jako čistě negativní záležitost. Můžu však s jistotou říct, že ve své podstatě nejsou stereotypy pouze zlé. Stereotypy nám již od samého narození pomáhají navigovat světem na základě naučené kategorizace věcí. Například když vidíme zvíře, dle jeho vnějších charakteristik určíme, že jde o kočku a podle znaků chování (vrnění, syčení apod.), které jsme si již dříve nastudovali* a zapamatovali, můžeme usuzovat, co tato kočka zrovna cítí či potřebuje.

Když jsou však stereotypy využívány v sociálních interakcích, často dochází k předpojatosti. Ne všichni lidé z dané skupiny zapadají do daného stereotypu. Přitom média, která nemají zájem o reálnou reprezentaci dané skupiny, ale chtějí jen působit progresivně, stereotypů hojně využívají, což vede k velmi jednostrannému pochopení kvír lidí.

Nizozemská studie od Megan May van Meer a Monique M. H. Pollman s názvem „*Media Representations of Lesbians, Gay Men, and Bisexuals on Dutch Television and People's Stereotypes and Attitudes about LGBs*“ uvádí, že kvír postavy v amerických televizních seriálech, jsou nejčastěji bílí heterosexuální muži ve věku 20 až 35 let. Spadají většinou do jedné z těchto dvou kategorií – buď jde o heteronormativního, nesexuálního, bohatého muže s úspěšnou kariérou nebo o zženštilého, teatrálního muže, který se přátelí jen s ženami.

Lesby jsou často zobrazovány, jak v běžných médiích, tak i v pornografických snímcích, čistě pro potěšení heterosexuálních mužů. Jsou mladé, atraktivní, femininí a často mají na obrazovkách explicitní sexuální scény s jinými ženami, aniž by to přinášelo jakýkoliv význam pro zápletku filmu či seriálu.

Do bisexuálních postav se pak autorstvo snaží vecpat i další stereotypy. Nejčastěji to bývají atraktivní BIPOC ženy, které mají promiskuitní sexuální vztahy s ženami i muži, prožívají jakousi formu krize identity, a nakonec dopadnou v dlouhodobém vztahu s muži. Podle toho pak vypadá i názor běžných lidí na bisexuály v jejich okolí. Jak napsal* a jeden* na respondent*ka:

„Bisexuálním ženám lidi kolem říkají, že jsou jenom zmatený a že se jim stejně líbí jenom muži, zatímco bisexuálním mužům je řečeno, že jsou gay. Ocenila bych, kdyby byli bisexuální lidé víc reprezentováni s důrazem na to, že jsou jednoduše bisexuálové, jsou přitahováni oběma pohlavími a nemusí to nikomu dokazovat.“

Přitom mezi kvír bytostmi je bisexualita, potažmo pansexualita, nejzastoupenější sexualita vůbec (viz graf č. 5) a rozhodně nejde o samé nádherné cis ženy, jsou to osoby různých genderů, různého věku, s různými zájmy a schopnostmi. Obecně jsou kvír postavy často zobrazeny tak, že o nich často nic kromě kvírnosti nevíme.

„(Chci)...Aby ty osoby nebyly jen někdy okrajové postavy a aby celý jejich charakter nebyl jen o tom, že jsou queer, ale prostě mely příběh jako všichni ostatní, svou roli a místo v příběhu, a jen k tomu navíc byly queer,“ píše jeden*na respondent*ka.

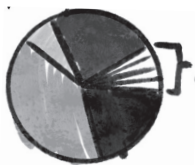
A ačkoliv se vyobrazování Leseb, gejų a bisexuálních osob pomalu zlepšuje, není možné to říct o lidech s jinými sexualitami či o trans* lidech. Když už se někde nějaká trans* postava zjeví, jde většinou o ženu, která už má proces tranzice za sebou.

Vezměme si známý český seriál „Most!“¹. Vesměs jde o seriál, který se snaží podrobně zkoumat marginalizované romské skupiny, které se v Česku stále nacházejí na pokraji společnosti. Autorstvo seriálu se do svého snímku rozhodlo přidat i trans* ženu. Možná jejich úmyslem bylo vskutku zobrazit tuto postavu, Dášu, v „dobrém světle“, co však vzniklo, byla nevkusná parodie trans* osoby, která spíše spadala do stereotypů a představ, jenž mají o zástupcích menšin bílí heterosexuální muži. V seriálu se tak setkáváme s deadnamingem, používání starého jména postavy, tak nějak z legrace, s redukcí postavy na sexuální objekt (což se však bohužel stále děje v médiích i u cis žen) a množstvím dalších stereotypů, které nijak nepomáhají s rozšířením povědomí o podobě skutečné trans* komunity.

S nebinární postavou jsem se zatím v českých médiích nikdy nesetkal a z hlavy si ani nedokážu vybavit některou takovou postavu v zahraničních filmech či seriálech.

5. Jaká je vaše sexuální orientace?

- 20,9 % Homosexuální
- 39,5 % Bisexuální
- 23,3 % Pansexuální
- 7 % Asexuální

- 2,3 % Heterosexuální
- 2,3 % Who knows
- 2,3 % Demisexuální (questioning)
- 2,3 % Demi
- 2,3 % Asexuální heteromantik

DUHOVÝ KAPITALISMUS

Duhový kapitalismus, též nazývaný homokapitalismem či růžovým kapitalismem, je bohužel vnímán některými lidmi, hlavně nekvír lidmi podporující LGBTQ+ komunitu, jako výjev pozitivní reprezentace kvír lidí. To, že je kvírnost rozšířená ve společnosti do té míry, že i korporace jsou ochotné s ní spolupracovat a vytvářet reklamu s duhovými vlajčkami přeci musí být úžasné. Nebo ne?

Právě, že vůbec. Korporace často podporují kvír komunitu jen na oko, jen v červnu v období „měsíce hrdosti“ z anglického „pride month“ či kolem festivalu Prague Pride. Zobrazují ve svých reklamách a produktech pouze ty identity, které nejsou pro společnost příliš kontroverzní a vymazávají tak pestrost a nezařaditelnost jiných kvír lidí.

Také společnosti přesvědčují cis a heterosexuální lidi, že zakoupením jejich produktů s duhovou tematikou dostatečně podpoří kvír osoby. Zastírají tak nutnost chodit protestovat na podporu práv kvír osob, podporovat kvír osoby v nouzi pomocí solidárních organizací či jakékoliv jiné radikální projevy podpory. Redukují boj za lidská práva na pouhou image.

Target, americký řetězec obchodů, se z důvodů společenské kritiky rozhodl v roce 2021 darovat pro charitativní účely 100 000 dolarů z výtěžku na kvír orientovaných produktů. Jde však o nepatrný zlomek toho, co si vydělal. Roční zisk jenom ve Spojených státech na úkor LGBTQ+ osob představuje neskutečný jeden bilion dolarů, celosvětově je to až 3,6 bilionů dolarů.

Je tedy možné bezpochybně tvrdit, že korporace vidí v nejenom této minoritě pouhý zdroj*produkt, který jim slouží jen jako další způsob zisku, namísto toho, aby v LGBTQ+ lidech viděl zkrátka lidi.

POZITIVNÍ REPREZENTACE

Doposud jsem ve své seminární práci zmiňoval pouze příklady kvír reprezentace, která má k ideálu ještě hodně daleko. Tím však nechci říct, že by dobrá reprezentace neexistovala. Zkusím se na ní tedy v této podkapitole zaměřit, vysvětlit, co přesně je na ní dobré a později se pokusím sdělit návrhy na to, jak by mohla taková reprezentace vypadat v budoucnosti.

Jako příklad pozitivní reprezentace jsem si zvolil poměrně nový seriál od Netflixu, „Heartstopper“ či v češtině „Srdcerváči“, který se právoplatně stal hitem nejen mezi kvír komunitou. Vypráví příběh dospívání

Charlieho, mladého britského kluka, kterx rád běhá a má problémy s jídlem, a Nicka, bisexuálního hráče Rugby. Zápletka tohoto seriálu není nijak komplexní, avšak se dopodrobna zabývá každodenními reáliemi mladých kvír osob.

Ačkoliv poukazuje na skutečné problémy, jako je šikana, kterými si procházejí kvír lidé na denním pořádku, ukazuje také, že kvír lidé jsou zcela normální a zaslouží si lásku, stejně jako všichni ostatní. Můžeme zde vidět matku Nicka, která se po jeho coming-outu nenaštve, nýbrž se stává jeho podporou a bezpečným místem pro sdělování svých problémů.

Srdcerváci se zabývají kvír vztahy, které nejsou toxické a nespádají do stereotypů. Charlie odmítá chodit s klukem, který se štítí být ukazován na veřejnosti, zachovává si tedy své standarty a důstojnost. A ten klučina, Ben, po celý příběh zůstává negativní postavou, která si zaslouží být potrestána za své manipulativní chování, avšak nespadá do stereotypu „zlého gay padoucha“, jehož veškerá motivace páchat zlé věci číší pouze z faktu, že je gay.

Tento seriál se také nesnaží být příliš dramatický. Některé fanouštvstvo se to autorstvu snaží vyčítat, pro většinu je ale oddechové vidět dílo, kde nedochází k nespočtu zbytečných nedorozumění či dramatických milostných trojúhelníků. Místo toho je zde vyzdvihována zdravá komunikace a řešení konfliktů vzájemným pochopením. A to se často v médiích nevidí ani při vyobrazování heterosexuálních vztahů.

A když už se zdá, že to lepší být nemůže, objeví se v Srdcervácích postavy, které nejsou pouze gay či bisexuální. Je tu nádherné vyobrazení trans* ženy Elle, kterou hraje skutečná trans* herečka. Ve vrcholných dílech Hollywoodu jsou často trans* postavy hrány cis herecstvem, což vymazává fakt, že existuje spousta trans* herců*eček, kteří*ré jsou schopni svoji vlastní zkušenost zahrát o mnohem lépe.

Dalším důležitým seriálem je „*Our Flag Means Death*“, což je příběh pirátstva, které si jen tak žije svůj život. Jejich kapitán se snaží z pirátských hulvátů vytvořit dobré lidi, a přitom si mezi nimi nachází bezpodmínečné přátelství a lásku. Tento seriál je vše, co si kvír lidé přálí*y. Seriál, jehož příběh není jen o kvír lidech, má zajímavou a vzrušující zápletku, přesto v sobě má spoustu kvír postav, ať už jde o gaye či nebinární pirátstvo. Všechny tyto postavy mají pestrou osobnost mimo svou kvírnost a jejich kvírnost příběh nijak neruší, nýbrž do něj logicky zapadá. Bohužel byl v roce 2023, pouze po dvou sériích, zrušen a fanouštvstvo stále oplakává tuto ztrátu.

REPREZENTACE V BUDOUCNOSTI

Ačkoliv jsme jako diváctvo ztratili* y řadu kvír médií z důvodu jejich nepokračování* zrušení, je na nás, abychom se se dožadovali* y lepšího. Je důležité mít na paměti, že když se na seriály a filmy lidé nebudou dívat, nebudou si na ně kupovat lístky a budou autorstvo či studia silně kritizovat, budou muset tvořící dříve či později své diváctvo vyslyšet a vytvořit lepší reprezentaci.

A diváctvo rozhodně nejsou zticha. Mnohé mé respondentstvo psalo, reprezentaci si přejí vidět a jakým způsobem jí dosáhnout, a já nemohu dělat nic jiného než souhlasit.

„Když se někde snaží reprezentovat jedince s konkrétní sexualitou nebo genderovou identitou, (bylo by dobré) aby někoho podobného vyhledali a potvrdili si své domněnky před tím, než tuto skupinu lidí vypočítají konkrétním způsobem. Zároveň (by se mělo) brát v potaz, že každá zkušenost je individuální.“

„Byla bych ráda, kdyby kvír osoby byly zobrazovány jinak než tragicky, v depresích ze společnosti a jejího nepřijetí, kdy by prostě bylo zdůrazněno, že jde o normální věc, o které není třeba diskutovat.“

„Nedělat z queerness něco jako z jiné planety, jsme taky lidé, možná neřešíme to, co hetero, ale nejsme o nic jinější.“

„Rozhodně ta reprezentace důležitá je, třeba pro mě, v té době, kdy jsem se takhle hledala, to mohlo být dost nápomocné. Takže i když jsem vděčná alespoň za ty tvůrce, co tu možnost dostali a mohli vyslat do éteru svůj queer příběh, nebo za ty, kteří do svého příběhu queer lidi přidávají, stále vidím dost mezer.“

„Aby to bylo víc blended, tak jak je to normálně v životě, ne že máme buď film/seriál, kde žádná trans osoba není, nebo naopak něco, kde se to kolem toho celé točí. Ráda bych ty vyrovnané věci někde uprostřed. Líbí se mi třeba zobrazení trans ženy v „Orange Is the New Black“. A samozřejmě aby trans role hráli trans, intersex nebo nebinarní herci a herečky.“

Je toho hodně, co se dá zlepšovat, ale jistě již existují i řešení pro dobrou reprezentaci, je tedy jen na diváctvu, aby to po autorstvu vymáhalo a na tvořících, aby uposlechli* požadavků, které mají možnost změnit názory společnosti a tím i kvalitu života kvír lidí.

74 % respondentů*tek totiž uvádí, že kdyby jejich sexualita byla více a lépe reprezentovaná v médiích, myslí si, že by je okolí vnímalo jinak, lépe (viz graf č. 6). Rovněž 46 % respondentstva uvádí, že by je okolí vnímalo jinak, kdyby jejich gender byl více a lépe zobrazován v médiích (viz graf č. 7). U tohoto údaje je však nutno podotknout, že 59,2 % kvír respondentstva (viz graf č. 8) uvedlo, že jsou cisgender, tudíž by předešlé číslo mohlo být drasticky jiné, kdyby byla otázka položena pouze trans*lidem.

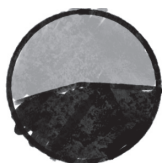
6. Kdyby byla vaše sexualita více a lépe reprezentována v médiích, myslíte si, že by vás okolí vnímalo jinak?

74,4 % Ano

25,6 % Ne

7. Kdyby byla váš gender více a lépe reprezentován v médiích, myslíte si, že by vás okolí vnímalo jinak?

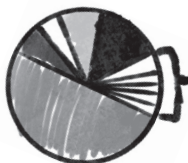

46,5 % Ano

53,5 % Ne

8. Jaká je vaše genderová identita?

- 51,2 % Žena
- 14 % Nebinární
- 9,3 % Trans* muž
- 7 % Muž
- 4,7 % Trans* Žena

4,7 % Gender-fluid

2,3 % Agender

2,3 % Demi-boy

2,3 % Demi-girl

ZÁVĚR

Kvír reprezentace je velmi komplexním, avšak důležitým tématem. Již podle dat je vidět, že lidé, kteří*é mají přístup k pozitivní reprezentaci mají na kvír bytosti pozitivnější názor než ty*i, kterx sledují média s negativním či pouze stereotypním vyobrazováním těchto osob.

Také pro samotné kvír osoby je mediální reprezentace jejich identit nesmírně důležitá, stává se prostředkem, díky kterému se mohou ztotožnit s vyobrazovanými postavami a pochopit, že nejsou abnormální, divnx nebo osamocenx. Kvír reprezentace dodává lidem pocit komunity a zajišťuje bezpečnější pocit při existování ve společnosti.

Při práci nad touto seminární prací jsem se naplnil nadějí, že sociální změna je možná. Když nebudeme nečinní*é, můžeme se dostat do světa, kde kvírnost nebude něco „jiného“, nýbrž to bude tak běžná a přijímaná součást člověka, jako je jeho velikost bot nebo barva vlasů.

Touto prací chci rozpoutat diskurz o tom, proč vlastně dobrou reprezentaci ještě nemáme, když všechny potřebné nástroje pro její stvoření jsou přímo pod našima rukama a chci manifestovat větší sociální angažovanost v této oblasti. Chci, aby i lidé, kteří do LGBTQ+ komunity nepatří, dalx najevo, že jim není jedno, jak se cítí jejich bližní. Možná jde o jedno či dvě kamarádstva, možná o rodiče, dítě či milovanou osobu. Ať už jde o kohokoliv, zaslouží si vědět, že tu není samx.

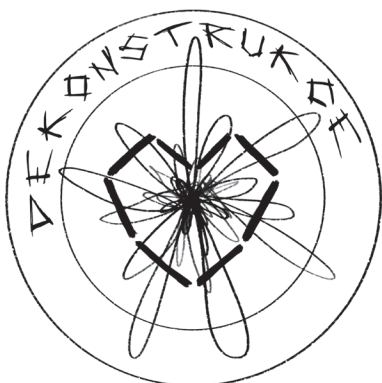
A nakonec chci pouze poděkovat všem, kteří*é se zúčastnili mého výzkumu a poskytlx mi tak nedocenitelná data, kterými jsem mohl podpořit veškerá svá tvrzení.

OBSAH

Úvod	/ 1
Reprezentace	/ 3
Základní definice	/3
Proč je reprezentace důležitá?	/3
Úvod do kvír problematiky	/ 6
Sexualita	/6
Pohlaví a gender	/7
Co to znamená být kvír?	/9
Kvír osoby a média	/9
Výzkumná část – vliv reprezentace na kvír osoby	/11
Metoda výzkumu dat	/11
Reprezentace v minulosti	/11
Negativní reprezentace v současnosti	/12
Stereotypizace	/16
Duhový kapitalismus	/18
Pozitivní reprezentace	/18
Reprezentace v budoucnosti	/21
Závěr	/23

**OUT!,
Aneb o reprezentaci kvír lidí v médiích**

Kolektiv Dekonstrukce 2025

Text: Orpheus

Písmo: Karmina
Dekonstrukce

2. vydání

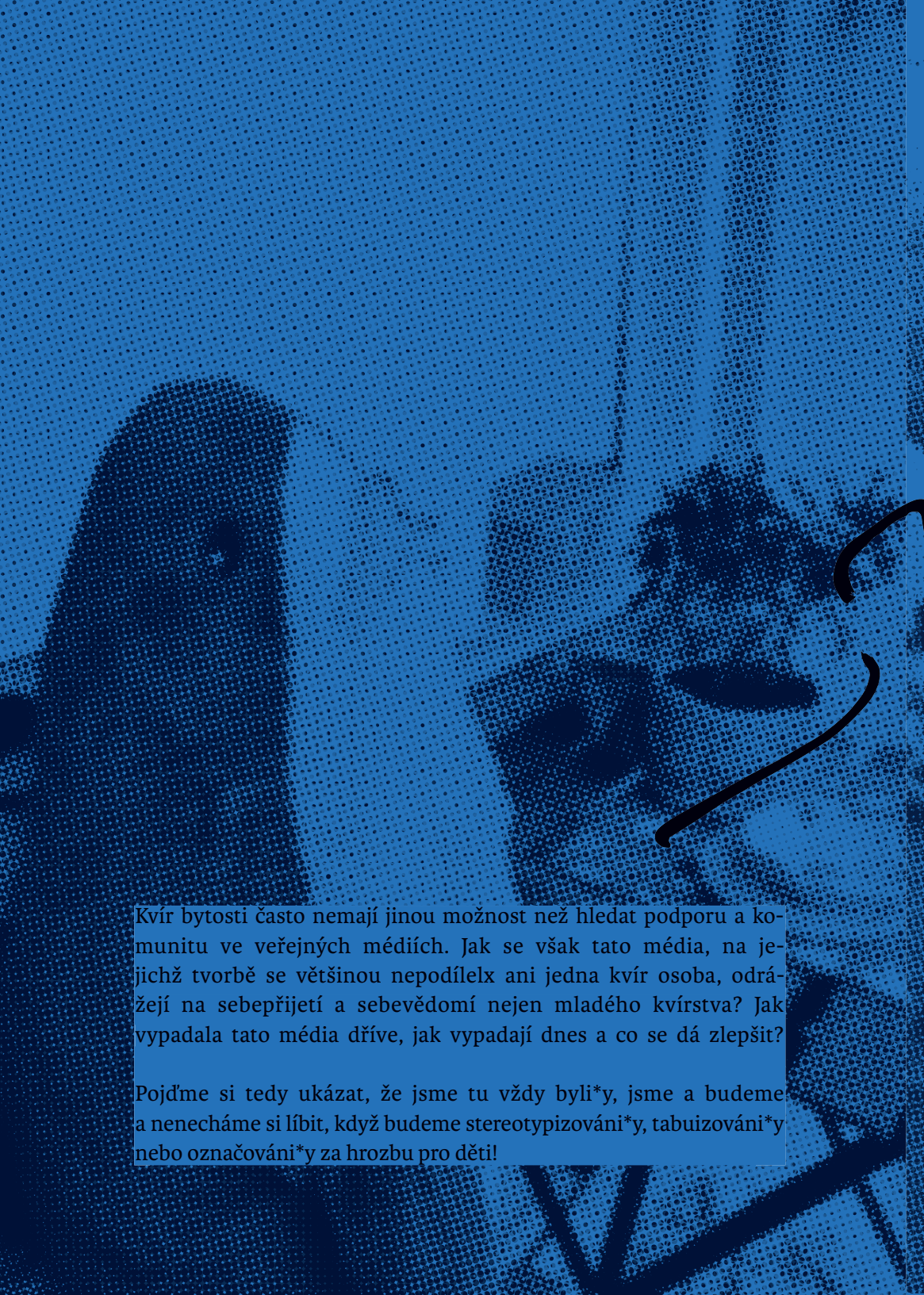
Najdete nás na sociálních sítích
a webové stránce, kde jsou všechny
pdf verze našich publikací.

@dekonstrukce_
www.dekonstrukce.pink

Kvír bytosti často nemají jinou možnost než hledat podporu a komunitu ve veřejných médiích. Jak se však tato média, na jejichž tvorbě se většinou nepodílel ani jedna kvír osoba, odrážejí na sebepřijetí a sebevědomí nejen mladého kvírstva? Jak vypadala tato média dříve, jak vypadají dnes a co se dá zlepšit?

Pojďme si tedy ukázat, že jsme tu vždy byli*y, jsme a budeme a nenecháme si líbit, když budeme stereotypizováni*y, tabuizováni*y nebo označováni*y za hrozbu pro děti!